Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکيو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتګار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلی، ستاسې مخې ته ږدو اميد لرو چې د ادب مينان به يې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعر يو ځل بيا د پښتو ژبې اديبانو ته د اقتفا او پيرو لپاره له دې هيلې سره وړاندې کوو چې زمونږ ځوان شاعران به د خپلو لويو استادانو په پله پل کيږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پيرو کې ليکنې کوي، خپل اشعار مونږ ته په لاندې آدرس رالېږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نيسو دا تاسې او دا هم ستاسې ادبي سوغات.

ستاسې شعرونو ته سترګې په لار
د "هيواد" مسئوله ډله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتګار

ټولونه، سریزه او یادونې

محرم الحرام ۱۴۲۳

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

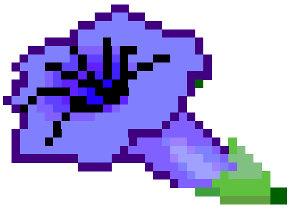

د مجموعې پېژندنه

نوم:	ادبي سوغات
ټولونه، سريزه او يادونې:	د سرمحقق خدمتګار
ناشر:	الفت اکاډمي
مهتمم:	عبدالرحيم بختاني
کمپوز:	شفق
دچاپ نېټه:	مارچ ۲۰۰۲ م
دچاپ ځاى:	دانش کتابتون
شمېر:	يو زر نسخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بســـــــــم الله الرحمـــــــن الرحـــيم

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء:

دفلسفي سياسي دقيق نظر خاوند
دانشمند ليکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سيد شمس الدين مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتگار بختانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

ددې مجموعې حـجم ډير وړوکی دی، مګـر په معـــــنوي لحاظ ډير لـــــوی او لــــوړ ارزښت لــــري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمـکه غـزل ليکي، الفـت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمــــزه صاحب يې رنګ او خوند زياتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بيا بختانی صاحب ترې د ګلو ګيډۍ جوړوي او د خپرولو لپاره يـې ځــولۍ غـوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لويه خبره ده.

ښايي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وګوري، دعالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئينان يې قـدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډيره خوشحالۍ، په دې ګلورين پسرلي کښې، د ادب دا رنګينه پاڼه، د مـشرانو دا رنګين سـوغات د هـــــيواد د رنګارنګو ګلونو له خوږو وږمو سره يو ځای خپروو او وايو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتګار ته د نورو فرهنګي خدمتونو له زيات توفيق سره خير او برکت ورکړي. آمــــــــــــــين

ميرويس الفـت

الفت اکاډمي - د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه درې خبرې

۱ – له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنډه سریزه ولیکله. د افغانستان د لیکوالو ټولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فیصله وکړه چې د (ژوندون) مجلې د هدیې په توګه دې چاپ شي مجموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مګر ډیر افسوس چې د مجلې یا انجمن د ځینو کارمندانو د سبوتاژ لامله د انجمن رسمي فیصله عملي نه شوه. په داسې حال کښې چې زه پخپله د همدغې ټولنې د ریاست لومړی مرستیال او منشي هم وم ....

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷ ، زه په پیښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چه افغاني لیکوال شاعران یاران دوستان وګورم. د پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشید ، چه نوی مهاجر شوی و ، هم هلته کار کاوه. ما سره یې (ادبي سوغات) ولید ، خوښ یې شو ، له ما څخه یې واخست، ویل یې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسته. راغلم. بیا اوړی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چه استاد رشید کابل ته راغلی او بیا هندوستان ته ځي. د ډیلي د جواهرلعل نهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبیاتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه لیدی شو او ولاړ. تر اوسه یې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهیږم چه مجموعه یې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش د حوت په ۲ـ۵ ورځو کښې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وریدل، ما په کور کښې په خپلو زړو کاغذونو ګوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډیره تنته وه او د لوستلو نه وه ما له سره ولیکله او د چاپولو په فکر کښې یې شوم.

پرون، ښاغلي میرویس الفت ته مې دا کیسه وکړه هغه په ورین تندي وویل:

"بې غمه اوسه!".

- ښایې چه ګران لوستونکي، ددې لنډ داستان په نتیجه کښې، دې ته هم رسیدلي وي چې دلته دیوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاریخ په کوم کولتوري معیار کې واقع یو؟

فاعتبروا یااولی الالباب

خدمتګار بختانی

بختان کلی – د ۱۳۸۰ د حوت شلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

دپښتو ډیر ښاغلي او منلي شاعران تیر شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه یې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډایه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعـر دی او شعـرونه یې بل رنګ تاثیر لري. پښـتانه هغه لسـان الغیب بولي، په دیوان یې فال نیسي، په شعر یې استشهاد کوي او د "بابا" په سـتر لقب یې نمانځي.

شعر پیژندونکي د رحمان بابا شـعر "سـهل ممتنع" ګڼي او ډیرو شاعرانو د هغه د ډیرو شعرونو اقتفـا کــــــړې ده.

د هــغه پر مزار، په ادبي غـونډو، راډیـوګانو او خـپرونو کښې،هر پسرلی د رحمان بابا کالیزې مشاعرې کــیږي. دغه مشاعرې زیاتره، د هغه د هنر او شخصیت په یادونو او سـتاینو درنښت مومي او د هـغه د ځینو شعرونو په پیروئ ښـکلې کـیږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبیاتو د تاریخ د رحمان پیژندنې د فصل یوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پریږدو او یواځې د رحمان بابا یو غزل او د هغه د اقتفا د لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی ادیب او شاعر مرحوم ګل پاچا الفت پیل کړی دی. یو وخت هغه د "روزګار" جریدې ته یو لیک، د رحمان بابا یو غزل او د هغه په پیروئ د محترم سیدشمس الدین مجـروح، ښاغلي امیر حمــزه شـینواري او خپل شعرونه ولیږل. دا "ادبي سوغات" د روزګار د جـریدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵مې (د ۱۹۷۱ م د مــئی پنځمې) نیټې په ګڼه کښې خـپور شو. د همدې ورځې په مازیګر، ما د جـریدې دغه ګڼه واخیستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جـریدې ادارې ته وسـپاره چې په بله ګڼه کښې چاپ شو او بیا د هـیواد څو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخیستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعـرونه مې پرې زیات کړل په دې ډول یوه ښــکلې رنګــینه ګلـــګیډۍ ترې جـوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شعرونو کښې سربېره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپېريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کيږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې څرګنديږي. په دې ډول ارزيابيو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه ګڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروئ وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي ګلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنګين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلئ او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي

ستاسو خدمتګار عبدالله بختانی

د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الفت لیک

ښاغلي فرند[۱] د روزګار مسئول مدیر صاحب!

هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب[۲] په متحده عربي جمهوریت[۳] کښې د افغانستان سفیر و، ما ته یې د ادبي سوغات په توګه خپل یو شعر را واستاوه چه د رحمان بابا د دې شعر په پیروئ لیکل شوې و:

ډیر عمر مې تیر کړ ببهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه یو شعر ولیکه او هغه ته مې ولیږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه یې ولیدل، هغه هم یو شعر ولیکه او په دغه مشاعره کې یې برخه واخسته. وړم کال[۴] چه د پیښورمشهور شاعران او لیکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بیرته تګ په وخت کښې یې د خدای پامانئ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې مشاعره کښې به ګډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښایي چه د هغه ځای مصروفیتونو دا وعده هیره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسیدل.

دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزګار جریدې ته د نشر دپاره در استوم. ګوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
الفت

یادونې:

۱ — محمد یوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو څخه دی. لوړ تحصیلات لري په دغه وخت کې یې د روزګار اوه نیزه بې طرفه جریده چلوله.

۲ — ښاغلي محترم سید شمس الدین مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او لیکوال

۳ — مصر

۴ — ۱۳۴۸ هـ ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېهوده عمر [۱]

ډېـــر عـــمر مـــې تيــر کـــړ بېـــهوده په زمانه
نـــور دې زمـا ســـــر وي او د ترکو آســـتانه

هيڅ مې حاصل نه کـړه په شـــيخۍ او په تقـوا کښې
پس لـه دې مــې وار دی هر څـه [۲] شــي په مــيخانه

شـــيخ و شــــيخي ورد او [۳] وظيـــفه او ذکـر فــکر
زه او ســـاقي جـــام وبـاده چــنګ وتــــرانه

زه و زاهـــدانو تـــه حـــيران يــم دوی و مــا ته
ديــــوانه بـده خــــندد و ده به ديــــوانه

ګنـج د درو [۴] ځار [۵] شه د عاشــق تر څاخکي اوښـو [۶]
نــه خــــروار د عقـــل نــه د عشــق يـوه دانه

تيـــــغ د يـار لـه لاســـه په مــرئ دعـاشــقانــو
هســـــې لـذت کـا لکـــه د ميـــــو پيمانـه [۷]

خـــدای لـره بـه درشـم پـه ســودا د يــار لـه مخـه
بـــل مقصـــود مــې نشـــته په کعـــبه په بتخانه

زه لـــه ډيــرې مــــينې په تش بـوی د يار شـيدا يم [۸]
تـــل د لنـــدو خــــتو اوبه لـــــــړ وی بهــانـه [۹]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکــه زاهــد زهـــد کـاد يـــو جـــــنت دپــاره
ســــر ښـــندلـی نه شـــي پـه اوربـــــل د جـانانه

ګـوره د منـصـور هسـې په دار[10] نـه شـي رحـــمانـه!
بــې نـــام و نشــــان شـــه کـه يې غـــوارې نشـــانه

رحمان بابا

يادونې:

(۱) – د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښايي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پيژندونکې و. دا شعر يې هم په ډير دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د ديوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کيږي.

(۲) – چاپي ديوان: چې

(۳) – چاپي ديوان: و

(۴) – د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبيه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي ديوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخيست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوښکو) تشبيه ځرګنده ده او د دوهمې مصرعې (خروار د عقل) د لومړی مصرعې (ګنج د درو) او د دوهمې مصرعې (دعشق يوه دانه) د لومړی مصرعې (د اوښکو څاڅکي) پورې ارتباط نيسي.

(۵) – په دواړو متنونو کې: راز

(۶) – چاپي ديوان: اوښکو

(۷) – چاپي ديوان: هسې لذت کاندي جوړ د ميو پيمانه

(۸) – چاپي ديوان: شوم

(۹) – چاپي ديوان: تل د لمدو ختو لړ اوبه دي بهانه

(۱۰) – اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطي ده

(۱۱) – چاپي ديوان: بله نشانه

وګورئ:

د ذکر شوي ديوان ۱۷۱/۲ مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښيمانه

سترګې مې دي وړې د زړه کور مې ویرانه
حلق مرۍ مې وچه غواړم ډکه پیمانه

ای ساقي باداره! زما لاس او ستا لمن ده نور
بیا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې ستړی په لوستلو د کتاب کړ
هیڅ د حقیقت ور پکښې نه وه نشانه

لاړمه بازار ته چال چلند یې چل و ول و ټول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل[1] ته د مشرانو هلته غونډه وه
زوږ شور او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سیاست میدان میره خوشې سراب و
لاړمه په طمع د اوبو زه دیوانه

لاړمه مسجد ته مدرسې ته ور دننه شوم
هلته قیل و قال و په روا په روا نه[2]

قول که عمل که فکر او خیال دی ټولنه کښې
هر څه کښې پرته د یوه د وهم زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېناستمه کور کښې خېلخانې مې راته وویل:
ځه![3] دلته دې نشته نور نه آب او نه دانه

اوس مې پناه راوړه ستاسو سیمې ته، رندانو!
دا د هر چا کور دی، خرابات او میخانه

دا چې مې د درد علاج نه عقل نه تدبیر وکړ
ولې نو ځان خلاص ورځنې نه کړم مردانه

غواړم د مستۍ ښکلې دنیا چه هلته نشته دی
چل فریب نه مکر نه ریا نه بهانه

مینه غواړم ساز غواړم سرود غواړم نڅا غواړم
ډکه خوله خندا او سترګې مستې جانانه

ما نیولی پیر رحمان امام د شاعرانو
وایم په حجره کښې د ده ښکلې ترانه

«ټول عمر مې تیر شو بیهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه»

سید شمس الدین مجروح

یادونې:

(۱) — وستل: د کلي مخې ته د خلکو د ټولیدو او جرګې ځای.

(۲) — ناروا

(۳) — په اصل کښې: زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رندانه نظر[۱]

هر څه بل راز وينم بيا نظر شو رندانه
و مې لېده تشه دا د عقل پيمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصيحتونه
ووايه شاعره! حقيقت بې باکانه

شيخ دې خپله ږيره کړي شانه د بل د پاره
ما دی زړه بايللی په اوربل د جانانه

څېرته سپينه ږيره څېرته ول ول توري زلفې؟
څېرته د بوډا تګ څېرته تګ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ما ته کافي يوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهله
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ډير په تنګ يم
غواړمه ژوندون لرې څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځير ځير چه وکتل سياستونه
مکر و، فريب و، غولول ماهرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي به ډير ښه لال (۲) د سياست د ښامارخوله کښې
ورشه که لري منتر افسون ساحرانه

مه غواړه له ما نه سياسي مهارتونه
راغلمه پاک زړی سياست نه بيګانه

هغه چه د وخت حاکم ته وايي زمامدار
ځانته قايليږي په جلب او ګاوخانه

کله آزاديږي د عمرو اسير فکرونه؟
خداى دې د چا نه کړي ذهنيت (۳) غلامانه

وايي غلامان په غلامۍ باداران شوي
واوره د محمود او ايازانو افسانه

مونږ لا اسيران يو د خانانو د پيرانو
يو د مکر دام لري او بل يي زولانه

ګرځوي په لاس کښې د تسبو دانې مدام
مه وايه چه دام د زاهد نه لري دانه

وږي يو بربنډ يو خواري ده زمونږ په برخه
برخه د څو تنو عياشي بې شرمانه

نه لري د جوار دانې په کور کښې دهقانان
تل د آغا کور کښې د کباب پته دانه

ډير خلک په بند کښې دي د لرو صاحبانو
خان او بيګ لري د طلسمونو جيلخانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه شـي پـه چـل ول لـه اسـارته خـلاصـيدلی
يـو اقـدام پـكار دی رنـدانه او مـردانـه

دا د خـان نـوكـر كـه هـر څـه بـد وايـي الفت تـه
غـوارم لـه آزادو قضـاوت آزادانـه

ګل پاچا الفت

يادونې:

(۱) — په روزګار كښې د حمزه صاحب شعر د مخه او ورپسې د الفت صاحب چاپ شوی دی. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه دغسې ترتيب كړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځكه چه د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دی.

(۲) —لعل، پښتانه ‹لال› بولي. دلته دغه معنا څرګنده ده د ښامار په خوله كښې لعل د پخوانو فولكلوري افسانو يو مضمون دی. لال، په فارسي كښې ګونګي ته هم وايي دا دې ته هم اشاره كيدی شي چه د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې ګونګي او ترټري وو. سمه او څرګنده خبره يې نه كوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلك تير ايستل.

(۳) — په اصل كښې: خدای دې چا نكړی ذهر نهيت. چه دا څرګنده طباعتي غلطي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــــزل

ولـیـکه قلــــمه! یـو غــزل ښــــه جـــــانانه
پــریـــږده چــه ویـــیـرږي دا دوه ژبــــې زمـــــانه

مینـه د زلـفـانـو بې له خاله (پښــــــیماني)[2] شي
نـه ورتـلـه (تــش دام) [3] تـه وي چـه نـه لـــري دانـه

پـورتـه شـه بیـان په افـسـانه کښې حقیقت کــړه!
بیـا لـه حقیقت نه راښـکاره کــــړه افـســــانه

چیـرته جـمـیعـت چه پـریشـانـــي دې ده په برخه
ښــکلــیـه جـــوړوم دې د کـمـخــــیو بـهـانـه

خوی چـه د ساقي مې دریابې غـوندې ښـکاریږي
نـن مـې جـــوړ پـه کار شوه لـغـزشـونـه مستانه

تـا چـه کـړه را وړانـدې مـا په نه زړه ورته لاس کړو
لاړه سـاقـي لاړه پـه دې مــــنـځ کـښـې پـیـمـانـه

حسـن هغـه یـو دی چه پـه هر محـل کښې ښـکاري
ځـان چـه غـورځـوي پـه هـره شـمـعـه پــــروانـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا خو دا خپل غرړ راته پردي غوندي ښکارېږي
یا مې جنون وکړه ابتدا په ویرانه

شیخه ! د ربنتیا ویل په خوند به هله پوه شې
ستا چه د حمزه غوندې مشرب شي رندانه

امیر حمزه شینواری

یادونې:

(۱) – په روزگار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهیږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهیږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بیا (غزل) لیکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړ.

(۲) – د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) – د روزگار د جریدې د لیکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مگر اوسنې عنوان یې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا په اقتفا
دالفت صاحب په مننه

تشــه تــرانه

چـاتـه چـه کعـــــبه وي د ســـــــتانه او اســانــه
مـه غــوا ړئ هغــــو ځنــــې خــــبرې رنـدانــه

ژبـه چه شي غـــوړه په اغـا! بلــې! صـاحب باندې
نه شـي چلـــيدی بیـا په ربښـــتیا صـادقــانه

غـــله زمـــونږ د مـال و د نامـــوس او د ابرو دلته
غــــــواړي عــزتــونـه مـونـږ نـه هم احــمقانه

نــس ډکــوي دلـــته مــګر زړه یې امـریکـــې وړی
خـــدایه! لـه وطـــنه هیڅــوک مه کــړې بیــګانه

څـــو پـــوري به نورو لـــره ګــورو او پسخیږو مونږ؟
راشــــئ چــــه ودانه کــــړو دا خـــپله ویــرانه

دې ماره هـیواد کښې به تر څـو پورې مـونږ وږي یـو؟
وباسـئ د غـــلو لـــه جـــیبه پټــه خـــــــزانه

خـلک مــــو په کلــیو کښې ړندیږي د شـرمبو پسې
غـواړي څـــوک په کــومـو ســـــترګو ډکه پیمانه

عصـر د سپوږمۍ کښې لا سپوږمۍ مې په کیږدئ ده
دا یـــو حــقــیـقــت دی نـه چــه هســې افــــسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه کــيږي هــيڅــېږي په يو ګل پســــرلی نه کيږي[۱]
راشـــئ چـــه کـــړو جـــوړه لـــه وطـــن نه ګلـــخانه

پـــير د زمـــانې کښې څـه تـــوندي په تـــوندئ راولـه
عمـــر ضـــايع مـــه کـــړه بيـــهوده پـــه زمـــانــه

مينه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ايثار غواړي
نه شي جـــــوړيدی وطـــــن پـه تشـه تـــرانـه

مينه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډئ غواړي
دا ده د اولـــــس د ارمـــــانـــدونـه نشـــانـه

زر او ســل خــبرې ســر يـــې يو: دا خلک کار غواړي[۲]
خـــو – جـــوړه لـــه ســـرکار شـــوه د خـــبرو کارخانه

څـوک چـــه وي کاهـــل نو دا ملت بـــه هم جـاهـل کړي
"ديــــوانه به ده خـــــندد و ده بـــه ديـــــوانـــه"

څـــوچـــه خـلک مست شـي د وطـــن په محبت باندې
ولـــيکه شـــعرونـه بخـــــــتانيه! مســـتانه

عـــبدالله بخـــتانی

يادونې:

(۱) – په يو ګل نه پسرلی کيږي. (پښتو متل)
(۲) – سل خبرې سر يې يو ...... (پښتو متل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړګيه!

پورته شه زړګيه غزل وايه مستانه!
ګډا کوه! نڅا کوه! ديوانه ديوانه

دلته هوښياري، شعور، احساس څه حاصل نه لري
ځه مستانه ګرځه په ويرانه ويرانه

د تل ژوندون د پاره شهامت او شجاعت وکړه!
د حسن په ډيوه باندې خپل ځان کړه پروانه

ژوند د حرکت او د خدمت حقيقي نوم دی
وسوزه په اور باندې د بتو بتخانه

ستا په مال دولت باندې نور ځوانان مستي کوي
پاڅه ورشه وګوره د ميو ميخانه

په مړو مړو کتلو کښې د غم نه بل څه نشته دی
څه ساقي نه واخله د سترګو پيمانه

مست شه په مستئ کښې په رقيب باندې حمله وکړه!
ځان ورځينې خلاص کړه د نيشې په بهانه

لاړ شه خرابات ته له رندانو سره يو ځای شه
ماتې کړه پښو نه دې د طمعې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـه لـــکه انســـان غــونـدې له خــلکو سره انس وکړه!
پـريـږده چـه زاهـــد لـه خـــــلکو ناست وي بيـــگانه

شـــيخ چـه د خـــپل مـــيخ د کلــــکولو دم دعـا کـــوی
تـه هـم خـپل ســـر کښـــيږده د مـــيخـور پـه استانه

دنيـا پـه حـقـيقت کښې آزاد ژونـد تـه پيـــدا شـــويده
ژونـد د انـــســـان خـــوند کـــړي پـه رښـــتيا ازادانه

دوره د ژونـدانـــه خـــو پـــه هــــر قســـم تيـريدونکې ده
ښـه ژونــــدون هغــه دی چـه يـې کـړې عــــاقـلانـه

تـا کـــه پـه (مســـتئ) کـښـې د عـــزت دپـاره کار کـړل
اوس بــه درنــــه جـــــــــوړه وه د درو دردانــــــه

ويــــاړمـــه چـــه تـــه هـــم د مســـتانو ســـره يـار شوې
په ګـــډه اواز بـــه وايــــو د غمـــونــــو تـــرانــــه

چـــل ول او غـــولـــولـــو تـه رقيب چـــه ســـياست وايي
پـه خـــپله يــې خـــپل ځـــان کــــړ د غــنمو سياه دانه

ګفـــتار دې پـــه يـــو رنګ (دی او) کــردار دې پـه بـل رنګ
اخـــر بـــه غـــوبـــل جـــوړ کــــړي دا دوه رنګې زمـانــه

باور وايـــي مـــلګـــرو د ژونـــدون ښـــکلا خـــو فکـــر دی
راځـــئ چــــه اول ړنګـــه کـــړو د فــــکر جـــيلخـانـه

سـيد رحمان باور رحـيمي
روزګار جريده، ۳۱مه ګڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

آب و دانه

واوښتې [1] پيړئ شوه رانه تيره زمانه
نښتی يم د تمې د دامونو په دانه

نه مې متې کار کړي نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنګ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپورې خاندي زلميتوب راته ويرونه کړي
څکم د زړګي وينې پيمانه په پيمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنګې بلا يې ته
نه متاع د دين شوم نه د دهر فرزانه

هيڅ مې حاصل نه کړو په دې ډيرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندي شو ذهنيت غلامانه

اب مې د مخ ويوړلو يوې خيټې دپاره
اور دې په نصيب شي او په دې اب و دانه

ډير يم غولولې دی ژونديو زيارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته ګريوان څيرې کړم؟
يو مې غوښې غواړي بل هډوکي شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سيند يمه اخستی توفانونو مرګانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــور غـــمونـه څـه کـــړې؟ مـا ســره غم ددې خــبرې دی:
مــري د ننــګ غـــيرت د جـــوشــــه ډکــــه تـــرانه

زړه تــه رانــژدې شــه چــه د زړه پـــه غــورړو واورې څه
دا خــــبرې نـــه شــــي په نـــاول او افــــســانـــه

بخــــت مې د ســـــيزلو او تنـــــدی مې د داغـــلو دی
نـــور مـــې د ځـــان نـــه کـــړه رانـــه خپل شـــو بيګانه

نـه هغه خمـــار شــــته نه غــرور په سـر کښې پاته دی
نـه هغه سـاقـي شـــــته نـه بــاده او ميـــــخانه

زه او زړه ســره پــاته په حـــيرانه حيرانئ کښې يو
ديـــوانه بـــه ده خـــــــندد و ده به ديــــوانه

ګــــوره ســيندنيه! خــــپله خـــوله درته بلا نه شي
مکــــړه دا د ژونـــــد خــــبرې هـــسې رنـــدانه

ســــيندنی
روزګار جريده، ۳۲مه ګڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

يادونه:

(۱) – په اصل کښې: راوختې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ترانه

نه تیروم عمر بیهوده په زمانه
نه کومه زه د لیونو غوندې کانه

درومه نامراده ساقي وچې شونډې ښه یمه
مه ښوروه ماته کوزړۍ او پیمانه

زه چه لا د څښلو ګوټ اوبه ګړي کې نه لرم
شم په کومو سترګو به دیره په میخانه

بې د یار د وروځو له محرابه به هیڅکله
هسک سر ښکته نه کړمه په بله استانه

نن چه د هوښیارو ګریوانونه ریتې پیتې شول
پوه په دغه راز و له پخوا نه دیوانه

زه به زمانې ستا د سیلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وایي که ته یې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه ګډ او وډ نه کړم
وبه نه خورم نوره د ژوندون آب و دانه

زه به یې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سر وته زه شوم نذرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په باده مست نه یم ساقي! نه دې منت وړمه
زه یم د ازل په میو هسې مستانه

ما صیاده! ستا د ټګئ لومې ښې لیدلې دي
ځه! بل خوا اوار کړه د فریب دام و دانه

زه قفس د مینې که په ساز نور سوزوی نه شم
خاورې او ایرې به کړمه خپله اشیانه

نوک او ورئ به بیلې څنګه څوک د یو وجود کاندي
څومره ښه په ځای ده دا خبره امیانه[۱]

هر څوک بدلولې په تدبیر سره تقدیر شي خپل
څوک چه وایي نه! ده یوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر[۲] ډیر داغونه اتشین لرم
څه به کړم خندا خماري سترګې جانانه

څنګه به د مخ رڼا په زلفو رانه پټه کړي
زه په دغه فن کښې یم استاد د پروانه

ډیره تورې ښوروا د خپلو متو په محنت ښه ده
زار خوړلې ښه دی نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فکر په ازادو وزرو الوزم
ما شکولې وخته دا د تمې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته که "مرګ" وایې هم په نره ژبه یېووایه
خدایږو که مې خوښ شي دا خویونه زنانه[۳]

کله څوک د دار په سر د حق ناره کولې شي
خوښ مې د منصور دغه صفت شو مردانه

زه د عشق په لاره کښې له خپله سره تیر یمه
پوچ پروا مې نشته دی په خیل او خیلخانه

تا که د خپل ملک[۴] د خزانو سحر مات کړې وای
وه به په قدم قدم کښې ګنج او خزانه

زه مجنون د قام او د وطن یم د لیلا نه یم
کړم به په جنت بدله دغه ویرانه

راشه! په خیر راغلې! ښه چه مل د لیونو شولې
دلته مونږ کښې نشته څوک د مینې بېګانه

پورته شه! اوچت شه! په همت د کهکشان په لور
مه لټوه خاوره کښې د ستورو نښانه

جوړ به د اسمان سپوږمۍ امیل ورنه د غاړې کړي
څوک که ورته یوسي زما دغه ترانه

نصرالله حافظ

یادونې:
د شعر ماخذ: نصرالله حافظ، د شمشاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ماخذ کښې تر عنوان وروسته ليکل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليکلې دې چه وايي

ډير عمر مې تير کړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه کړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي کړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لړ کښې شعر ليکلې او هغه وخت ما دغه شعر د " زيري" جريدې ته ورکړ او هلته چاپ شو. او د" شمساد له هسکې څوکې" په مجموعه کښې هم شته"

کله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش کال د کليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيټې په ۳۱ مه ګڼه کښې دغه قصيده وموندله نو دواړه مې سره پرتله کړه او دا توپيرونه پکښې څرګند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري کښې دا بيت هم شته

خدايږو که به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مـړ اس کـه ووهـې هـر څـو پـه تـازيـانـه

(۲) په زيري کښې: د هجر

(۳) په زيري کښې: طفلانه

(۴) په زيري کښې: (دخپل ملک) پرځاى (دوطن) او په دوهمه مصرع کښې د (وه به په قدم قدم.....) پر ځاى (اوس به د قدم قدم.....)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جېلخانې خوب

خوب وينم عالمه! که يې څوک راکړي مانه[1]
پروت يم سر مې ايښې د خپل يار په زنگانه

خوب وينم چه پورته په هوا لکه د باز شومه
کښېناستم په بام د محمود سترگې د اياز شومه
پورته د خاموش زړگي نه خوږ د مينې ساز شومه
خرڅه مې په حورو کړه د ډمو زمانه

خوب وينم چه ناست يم د جيندي[2] په يخه غاړه
شاه مې سويلو کښې لکه سره شمعه ولاړه
سرې شونډې موسکۍ شوه ماتی[3] وې چه ژاړه ژاړه!
ښکه دې د زړه وينې دا شراب دي مستانه

خوب وينم چه باغ دی د گلونو او ماښام دی
سرې سترگې ساقي د ساقي سرو گوتو کښې جام دی
لاس په سيتار پروت لېونی مست لکه خيام دی
اړئ[4] پرې نرئ نرئ د مينې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب وینم چه سپینه سپوږمۍ پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شوندو کښې شراب او په کوکئ کښې قضا راغلله
سور خمار یې راکړ پیمانه په پیمانه

خوب وینم چه پټ شوم په نسیم کښې بهر لاړمه
خوا له دجانان لکه د مینې نظر لاړمه
سترګو د دلدار له لکه خوب د سحر[5] لاړمه
یو شرنګ کښې مې لوټ کړه د غمونو خزانه

خوب وینم چه زه لکه لولکه په سیل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبیل ووتم
تاو د سپینې غاړې د لیلا په امیل ووتم
پټ مې ورته ووې سلامونه جانانه

خوب وینم چه پورته لکه چیغه د منصور شومه
یا یو موتې خاوره وم یا لوی دریاب د نور شومه
خو بانګ د سحر وشو زه را ویښ شوم کړ و کور شومه
خوب یوړل خوبونه را ژوندئ شوه زمانه
وې: پریوزه لېونیه! تېروه دې جېلخانه! [6]

عبدالغني خان
حیدراباد جیل – ۱۹۴۸ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونې:

(۱) مانه – مانا، معنا، معنی – زما په ماخذ کښې معنی
(۲) جيندي – د هشنغر د مينځ هغه سيند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي يې په غاړه پراته دي.
(۳) تی – ته يې.
(۴) اړئ – اړوي.
(۵) زما په ماخذ کښې صحرا
(۶) د شعر ماخذ د غني خان کليات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م – ۴۷۳ م مخ

دا شعر د «ادبي سوغات» د مشاعرې نه د مخه ويل شوی دی په وزن او قافيه کښې د رحمان بابا د شعر پيروي پکښې شوې ده، مګر په لږ توپير. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربيته ده. په پيرويو، اقتفاګانو او مشاعرو کښې دا کار جايز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخيست.

دا چهاربيته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بيا بيا خپره شوې او سندرغاړو هم بيا بيا اورولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــزل

هــر څـــو کــه مــې وازمــايــي دا ســـتا په يارانه
اف د شـــکايت بـــــه مــــې وانــــــه وري زمانه

زه دا ســـــتا د مســــتو ســــترګو هغه خــمار نه يمه
کـــوم چــې يــې چـــاره کــولـــى نـــه شــي پيمانه

په ښـــپو کښې مې پـــرتې دا ســـتا د مينې زولنې دي
دا چـــه لــــېونـــى يـــم نــه يـــم ســـر پـــه ويـــرانه

څـــوک چـــه خپل ټول ژوند يوې شــېبې رڼا ته بخښي
زه يـــــم ســــتا د مــــخ شمعې ته هــــغه پـــروانه

حـــور، غـــلــمان او واړه جــــنتونه دې د شــــيخ وي
زمـــا دې يـــو پـــوزى ځـــاى ســـتا پـــه ښکلې استانه

دا چــــه مــــې ښـــکلا ســـره کلام دى پېيل شـــوى
دى ســــــتا د جــــمال تفســــير مې هـــره تــــرانه

ورکـــړه چـــه کمـــين د زړه دردونـــه پرې تســـکين کړي
خـــپل د لاس دســـمال ورتــــه د مــــينې نشـــانه

برکت الله کمين
دښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمحقق خدمتګار
له خوا
چاپ ته تيار متنونه

۱ - د باچا خان ليکونه - دوهم ټوک
۲ - تازه ګلونه - د ۱۱۲ اوسنيو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
۳ - ديوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
۴ - د نعيم جان سندرې
۵ - د بياض ديوان
۶ - د احمدګل شاعري
۷ - د ورو لوبې - د بينا صاحب ليکنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا د شعر په اقتفاکې

غزل

آچې خرخول يې شورنخود او ګندنه
اوس يې د وطن په سر اخيستې بيانه

لا خو مات بنګړي دې د روسيې په غېږ کې وينمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه يارانه؟

څنګه په هغې ژبې خبرې د حيا وکړو
نشته چې توپير پکې د نر او زنانه

غواړم دانه دار سړي له تا ځني وطن لره
نه غواړم کندهاره! ستا اناري بېدانه

ولې راته خپل وطن پردې پردې ښکارېږي نن
زه شوم بېګانه او که دا خلک بېګانه

مونږ خو د مڼو غله هم په توره شپه کې پېژنو
يار خو لا په بډه وهي غټه هندوانه

مونږ خو ترې اميد د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دې زړې ابۍ مو په باز څه وکړه کانه

ته هم څه صحرا ته لېونيه د حفيظ په شان
غواړې که عفت دې د شلېدلي ګريوانه

ح.ن پيرزاده
سويډن - ستوکهولم، اګست ۲۰۰۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library